

Notat**Notat vedr. rottebekæmpelse
i Rebild Kommune**

Projekt ID:
Ændret: 30-05-2022 13:32
Revision:

Udarbejdet af JENP
Kontrolleret af GRAN
Godkendt af

1 Undersøgelsen

1.1 Baggrund

Center for Natur og Miljø, Rebild Kommune, har ønsket en vurdering af fordele og ulemper ved en hjemtagning af den praktiske rottebekæmpelse, der i dag er udlisteret til et privat firma.

Ifølge budgettet for 2021 anvendes godt 2,1 mio. kr. til rottebekæmpelse i Rebild Kommune, hvoraf 1,75 mio. kr. er betaling til den private rottebekæmper. De øvrige omkostninger er administration, information om forebyggelse, udgifter til fagsystem og egen drift, som består i etablering af rottespærrer i kloaker ved offentlige institutioner.

Center for Natur og Miljø har ønsket, at undersøgelsen også omfatter de økonomiske og praktiske forhold omkring en hjemtagning. Hvilke omkostninger vil der være ved en hjemtagning, og hvad vil de forventelige årlige omkostninger ligge på. Endelig skal undersøgelsen indeholde forslag til den praktiske organisering af opgaven i kommunen samt synergier med andre driftsopgaver i Driften.

Da der kun har været kort tid til undersøgelse, er der tale om overordnede og generelle konklusioner.

1.2 Hvad er undersøgt

Undersøgelsen indeholder:

- Fordele ved en hjemtagning af rottebekæmpelsen baseret på erfaringer fra andre kommuner, der har egen rottebekæmpelse. På grundlag af disse erfaringer redegøres for fordele og ulemper ved en hjemtagning, bl.a. i forhold til økonomi, kvalitet, forebyggelse, borgerkontakt mv.
- Forudsætningerne for at Rebild Kommune kan overtage opgaverne, herunder medarbejdere, overenskomster, praktiske forhold mv.
- Vurdering af økonomien ved hjemtagning af rottebekæmpelsen, dels de årlige driftsomkostninger, og dels de investeringer, der skal ske i forbindelse med hjemtagningen.

1.3 Opsamling på undersøgelsens konklusioner

På baggrund af den gennemførte undersøgelse og erfaringer fra andre kommuner vurderes det, at der udover en række fordele ved at løse opgaven selv, også vil være en pæn besparelse ved at hjemtage opgaven.

I forhold til rottebekæmpelsen i dag, vurderes der at være følgende fordele ved en hjemtagning:

- I forhold til målsætningerne i den seneste Handleplan om forebyggelse og bekæmpelse af rotter 2018-2025, vurderes det, at der vil være en effektivisering og forenkling af systemet, hvis man hjemtager rottebekæmpelsen og ansætter eller uddanner egne rottebekæmpere i Forvaltningen. Det vil give en mere direkte og tættere kontakt mellem Forvaltningen og borgere/virksomheder. Dermed bliver der muligheder for at komme bredere ud med råd og vejledning om forebyggelse.
- Bedre mulighed for en mere samlet og koordineret indsats. I dag er der ikke helt de samme muligheder. Den viden og erfaring, der er opbygget i forbindelse med den praktiske rottebekæmpelse i Rebild Kommune, forsvinder ikke ved et nyt udbyd, sådan som man risikerer i dag.
- Hos den private bekæmper er der helt naturligt mere fokus på rottebekæmpelse end på forebyggelsen af nye tilfælde af rotter i de områder, hvor de tidligere er blevet bekæmpet. Det er en erfaring, som deles med mange kommuner, der har haft private virksomheder til at foretage bekæmpelsen. Dette har i mange tilfælde været en af de væsentligste årsager til, at andre kommuner har hjemtaget opgaverne.
- Når det er kommunens egne bekæmpere, der står for bekæmpelsen, har man større mulighed for at kombinere denne opgave med information og vejledning, når man er i dialog med borgere og virksomheder i forbindelse med en anmeldelse. Det er en informationsmæssig fordel, at det er Forvaltningens egne medarbejdere, der har den direkte kontakt til borgere og virksomheder. Det giver mulighed for at lave aktiv opsøgende forebyggende indsats udover den konkrete bekæmpelse af rotter.
- Begrænset anvendelse af gift i bekæmpelsen. Hvis det er kommunens egne medarbejdere, der har ansvaret for at anvende gifte og for overholdelse af retningslinjerne, har man en mere direkte kontrol med hvor og hvornår, der skal anvendes gift, og hvor meget der anvendes.
- Øget kundetilfredshed fordi borgere og virksomheder vil opleve, at det er den eller de samme medarbejdere, de møder, og de vil opleve en øget fokus på forebyggelse, samt at der vil være mere tid til vejledning og rådgivning, end der er i dag.

Derudover vurderes det at:

- det ved en hjemtagning må forventes, at der i driften skal anvendes ca. 2 årsværk. Ud over to faste rottebekæmpere skal 1 til 2 medarbejdere have autorisation, så de kan træde til ved sygdom mv.;
- der ved en hjemtagning skal indkøbes eller ombygges 2 biler, som skal indrettes specielt til opgaven. En ny bil koster ml. 150.000 og 170.000 kr., og en ombygning koster op til 50.000 kr.;
- øvrige etableringsomkostninger vil beløbe sig til ca. 55.000 kr.;
- den årlige drift af egen praktiske bekæmpelse i Driftsenheden vil alt inkl. koste ca. 1,3 mio. kr., hvilket vil være stor en besparelse i forhold til den nuværende løsning, hvor Rebild Kommune i 2020 betalte 1,75 mio. kr. til den private bekæmper. Samlet set vil budgettet inkl. de øvrige omkost-

ninger til administration mv. ligge på godt 1,6 mio. kr. og det betyder en besparelse på omkring 0,5 mio. kr. set i forhold til budgetterede omkostninger i 2021.

Hvis Rebild Kommune vælger at hjemtage rottebekæmpelsen, viser erfaringerne i de kommuner, som NIRAS har været i kontakt med, at det er vigtigt at skabe nogle rammer, der understøtter engagerede medarbejdere, som tager ejerskab på opgaverne. De interviewede kommuner vurderer, at deres rottebekæmpere er meget ansvarlige og yder en stor indsats for at komme rotteproblemerne til livs i samarbejde med både interne og eksterne samarbejdspartnere.

Selv om de interviewede kommuner i den undersøgelse NIRAS tidligere har gennemført ikke nævner ulemper ved at løse opgaverne selv, kan der dog være en række forhold eller ulemper, man skal være opmærksom ved en hjemtagning:

- ved en udlicitering er der et vist arms-længde-princip, hvor det er den private bekæmper, der er ansvarlig for evt. fejl, og der er tale om et kontraktligt forhold. Ved en hjemtagning er kommunen selv direkte ansvarlig for evt. fejl og mangler.
- Driftsenheden skal integrere en helt ny opgave, som på flere punkter adskiller sig fra de opgaver, man har i dag. Driftsenheden har ikke i forvejen medarbejdere med kompetence i rottebekæmpelse, og man skal derfor rekruttere en ny medarbejder med erfaring og uddannelse.
- Der vil være omkostninger til biler, div. materiel mv. i forbindelse med selve overtagelse af opgaven.
- Der er tale om en ny intern samarbejdsrelation mellem myndighed og Driftsenheden, hvor man skal være opmærksom på, at der kan komme konflikter, hvis der ikke er en klar opfattelse af roller og arbejdsdeling. Natur og Miljø vurderer, at denne risiko er meget lille.
- Hjemtagning af bekæmpelsen betyder, at der en privat virksomhed der mister omsætning.

Ud fra den gennemførte undersøgelse vurderes det, baseret på dels erfaringerne fra andre kommuner og dels de konkrete erfaringer med rottebekæmpelsen man har i Rebild Kommune, at fordelene en hjemtagning opvejer de få ulemper.

2 Organiseringen af rottebekæmpelsen i dag

Der er i dag tre parter med roller i forbindelse med rottebekæmpelsen i Rebild Kommune:

1. Forvaltningen har det myndighedsmæssige ansvar, herunder ansvar for administration, Rottehandlingsplan – og indsatsplaner, forebyggende tiltag, myndighedsopgaver, informationsmateriale mv. Anmeldelse af rotter sker til digitalt via Borger.dk eller via Rebild Kommunes hotline.
2. Driftsenheden har i dag ansvar for etableringen af rottespærrer ved offentlige institutioner mv. Driften har medarbejdere, der er uddannede kloakmestre. Driften er derudover ikke i dag konkret involveret i forebyggelse eller bekæmpelse af rotter.
3. Mortalin A/S, der udfører rottebekæmpelse i Rebild Kommune. Mortalin A/S modtager de digitale anmeldelse om rotter. Mortalin A/S bekæmper rotterne, forsøger at finde årsagen til rotteforekomsten og rådgiver om forebyggende tiltag.

Bekæmpelsen af Rotter er udbudt via Jysk Fælles Indkøb og blev vundet af Mortalin A/S. Kontrakten udløber 2023. Der sker kun bekæmpelse af overfladerotter, og der sker ikke bekæmpelse i kloaker, udover de nævnte rottespærrer på offentlige institutioner. Bekæmpelsen foregår hovedsageligt med klapfælder og gift.

Kommunens omkostninger til bekæmpelse af rotter var i 2021 budgetteret 2,1 mio. kr. Heraf udgjorde betalingen til den private bekæmper 1,75 mio. kr. Øvrige omkostninger til administration og myndighedsopgaver, drift mv. udgjorde i alt 367.000 kr.

Rebild Kommune anvender i dag, hvad der svarer til 60 % af et årsværk til de myndighedsmæssige opgaver.

2.1 Handleplan for bekæmpelse af rotter

Rebild Kommune har en Handleplan for forebyggelse og bekæmpelse af rotter 2018-2025, og en Indsatsplan for forebyggelse og bekæmpelse af rotter 2018-2020, som der fortsat arbejdes ud fra.

Rebild Kommune ønsker en varig og længerevarende bekæmpelse af rotter, hvor det ikke kun handler om at få bekæmpet rotterne i bund, men så vidt muligt også få forebygget nye forekomster af rotter. Derfor er det vigtigt, at finde årsagen til rotter ved hver anmeldelse, og at rotterne bekæmpes i bund. Derefter skal der ske yderligere tiltag for at sikre forebyggelse, og bygninger og kloakker skal sikres mod indtrængning af rotter.

I Handleplanen er der 3 fokusområder: 1) Sikring af effektiv rottebekæmpelse og forebyggelse, herunder kontrol og kvalitet i bekæmpelsen. 2) Sikring mod rotter i kloakker og 3) Kommunikation og information til kommunens borgere.

De senere år har antallet af rotteanmeldelser ligget på 800-1.000 årligt.

3 Erfaringer fra hjemtagning af opgaven i andre kommuner

NIRAS gennemførte i 2019 interviews med en række kommuner, der løser rottebekæmpelsen i eget regi, og hvor enkelte havde erfaringer med udlicitering af rottebekæmpelsen til private rottebekæmpere. De interviewede kommuner var fortrinsvis bykommuner, men også Bornholms Regionskommune, som har både by og landområder indgik i undersøgelsen, og deres erfaringer adskilte sig ikke meget fra de øvrige. NIRAS har desuden i 2021 lavet en redegørelse for hjemtagning af bekæmpelsen i Billund Kommune, hvor man ligesom Rebild fortrinsvis bekæmper overfladerotter.

Det var gennemgående for de undersøgte kommuner, at deres erfaringer med private udbydere af rottebekæmpelse, trods forskelligheder i demografi, var meget enslydende. Dette er med til at styrke argumentationen for selv at løse opgaverne fremfor at udlicitere dem.

Det skyldes bl.a., at der stor forskel på, hvordan man løser opgaven hos kommunerne og hos den private virksomhed. Her er det indtrykket, at de private virksomheder kun løser opgaverne kortsigtet, men at man ikke arbejder forebyggende med årsagerne til, at der er rotter: Rotterne bliver slået ihjel, men årsagen til at de var der bliver ikke fundet og evt. fejl bliver ikke rettet.

Derfor dukker problemerne ofte op igen. Det kan hænge sammen med, at de private firmaer – og deres medarbejdere – ofte betales i forhold til antal sager, og derfor er der risiko for, at firmaerne er mere interesserede i antal sager end i løsning af problemerne på lang sigt. De løser en opgave, men de forbygger ikke effektivt, at der opstår nye opgaver. Hos kommunerne lægger man derimod flere kræfter i at afklare årsagerne til rotter i og ved boliger for at forebygge nye rotteproblemer.

3.1 Fordele ved hjemtagning af bekæmpelsen

På baggrund af de gennemførte interviews med kommunerne kan fordelene ved en kommunal rottebekæmpelse opsummeres således:

- Det er vigtigt at kommunen har egne erfarne medarbejdere, der kender kommunen, ved hvor problemerne kan opstå, og som kender de lokale forhold.
- Borgerne oplever en bedre service, da kommunens egne medarbejdere har mere fokus på dialog med borgere og virksomheder, herunder tid til at spørge ind til årsager.
- Der er bedre mulighed for et tæt samarbejde på tværs af forvaltninger og diverse eksterne interessenter. På Bornholm arbejder man fx sammen med kloakmestre, ejendomsmæglere og forsikringselskaber.
- Når Forvaltningen har sine egen rottebekæmpere i Driftsenheden, er det enklere at samarbejde med de kommunale institutioner og ejendomme, som de ofte kender i forvejen forbindelse med andre opgaver i driften, fx ved vedligeholdelse af udendørs arealer.
- Ved en hjemtagning af rottebekæmpelsen er der bedre muligheder for at arbejde mere langsigtet med forebyggelse og løsninger.
- Bedre mulighed for at begrænse anvendelsen af gift, og hvornår der anvendes gift.
- Ved en hjemtagning har de kommunale medarbejdere mere fokus på at bruge den nødvendige tid, som på sigt kommer igen i form af færre anmeldelser pga. bedre forebyggelse. Ved udlicitering vil det private firma have et økonomisk incitament til at tilbyde kommunen en "minimumsløsning", hvor antallet af årsværk holdes så lavt som muligt.

4 Hjemtagning

I forbindelse med en hjemtagning af opgaven, er der en række overvejelser og beslutninger, som Rebild Kommune skal tage stilling til. På baggrund af erfaringer fra tidligere gennemførte undersøgelser, har NIRAS en række konkrete anbefalinger.

4.1 Lovmæssige rammer

Kommunen må gerne selv foretage rottebekæmpelse. Kommunens bekæmpelse af rotter er reguleret gennem Bekendtgørelse om forebyggelse og bekæmpelse af rotter¹. Ifølge bekendtgørelsens § 6, stk. 2 kan kommunalbestyrelsen vælge at la-

¹ Bekendtgørelse nr. 1686 af 18 december 2018

de den kommunale bekæmpelse af rotter udføre af kommunes egne autoriserede medarbejdere.

4.2 Organisation

De fleste kommuner har en adskillelse af myndighed og drift, hvor myndighedsopgaven overordnet ligger på forvaltningsniveau, og hvor rottebekæmperne er ansat i en af kommunens driftsafdelinger.

I Rebild Kommune vil det være mest naturligt at placere opgaven i Natur og Miljø Driftsenhed. Ved at blive en del af Driftsenheden, vil rottebekæmperne kunne indgå i løsningen af andre opgaver i de perioder, hvor der ikke er mange rotteanmeldelser. Selv om de to faste bekæmperes primære opgave er rottebekæmpelsen, bør de indgå i andre driftsopgaver også, så de ser sig selv som en integreret del af driften.

Hvis man giver en til to medarbejdere autorisation til rottebekæmpelse, vil det sikres, at man har tilstrækkelig kapacitet i forbindelse med ferie, sygdom mv. Desuden giver det mulighed for at kunne trække på ledig kapacitet i driften i forbindelse med de lovpligtige eftersyn i vinterhalvåret, hvor der kan være ledig kapacitet i Driftsenheden.

Udover den egentlige rottebekæmpelse vil der være nogle administrative og praktiske opgaver i forbindelse med en hjemtagning, herunder etablering af aflåst lager for gift, fælder mm. samt bestilling af de pågældende varer. Fremover vil koordinationen i forbindelse med løsningen af opgaverne skulle ske internt i Forvaltningen.

Øvrige administrative funktioner, herunder aflønning, budget og regningshåndtering, belastes kun marginalt mere ved en hjemtagning.

4.2.1 Medarbejdere og uddannelse

Det skønnes, at der årligt samlet set anvendes 2 årsværk til rottebekæmpelse i Driftsenheden, både til bekæmpelse ved anmeldelser og til gennemførelse af de lovpligtige kontrolbesøg. Som nævnt i afsnit 4.2 er der tale om to faste bekæmpere, der har rottebekæmpelse som deres primære opgave. De skal være autoriserede som rottebekæmpere og til anvendelse af gift.

Derudover vil der i perioder med travlhed, sygdom mv. skulle kunne trækkes på andre medarbejdere med autorisation til rottebekæmpelse. Derfor anbefaler NIRAS, at en til to medarbejder autoriseres som R-1-bekæmpere (Rottebekendtgørelsen).

R1 autorisationskurser afholdes af Miljøstyrelsen, og det koster ca. 14.000 kr. ekskl. moms for et 4-dages kursus (2022 priser).

4.2.2 Vagtordning

Ifølge bekendtgørelsen skal der være en vagtordning, så man kan modtage anmeldelser om rotter i beboede rum døgnet rundt. De fleste kommuner har klaret det med, at man kan anmelde rotter på kommunens hjemmeside og/eller til en vagtelefon. I Rebild Kommune anvender man Driftsweb, hvor man kan anmelde rotter digitalt, og man har desuden en hotline. Det er en leder eller rottebekæmper selv, som tjekker for anmeldelser i løbet af weekender og helligdage, og som tager stilling til om sagen er akut og kræver tilsyn.

Rottebekæmperne kan enten have en rådighedsvagt eller få et dispositionstillæg, så de kan rykke ud i weekenden, hvis det nødvendigt i forhold til lovgivningens responstider. Ved rotter inde i folks boliger, kan sagen ikke vente til en hverdag. Dog behøver man kun en vagtordning lørdage og i forbindelse med flere sammenhængende helligdage, da anmeldelser på en helligdag op til hverdag, vil kunne håndteres inden for den tidsfrist på et døgn, som bekendtgørelsen kræver.

Ifølge overenskomsten betales der p.t. et tillæg på ca. 24 kr. pr. time for at have rådighedsvagt om lørdagen (for de timer, rådighedsvagten skal dække). Hvis der i stedet udbetales et dispositionstillæg, udgør det ca. 1.603 kr. pr. måned.

4.3 Materiel mv.

4.3.1 Biler

Da rottebekæmperen skal køre med gift, er der særlige krav til indretningen af det køretøj, som rottebekæmperen anvender.

Bilen skal have plads til værktøj, gift, fælder mv., og der skal være lukket lufttæt mellem lastrum og førerhus.

Bilen skal eftermonteres med bundplade, hylde, skuffer, håndvask, converter til opladning af div. apparater, trinløs udsugning til lastrum samt orange blink på taget. Det skal også være muligt at tilslutte computer eller tablet i bilens førerrum, så medarbejderen kan arbejde online i DriftsWeb.

Hvis der ikke er ledige biler til rådighed i Forvaltningen, som kan ombygges og anvendes til formålet, skal der indkøbes 1-2 nye små varevogne. Der vil være tale om en engangsinvestering. En almindelig varebil koster i dag mellem 150.000 og 170.000 kr. ekskl. moms, afhængigt af mærke og udstyr. Omkostninger til ombygningen af bilen ligger mellem 45.000 og 50.000 kr. pr. bil. Forhandlerne har ofte et samarbejde med en virksomhed, der kan ombygge bilen. Omkostningerne indgår i budgettet pkt. 5

Da der er lang leveringstid på nye biler i dag, kan det være nødvendigt i en periode at anvende biler, som Driftsenheden har i forvejen.

4.3.2 Hund

Fleere af kommunerne har gode erfaringer med anvendelse af en hund til rottebekæmpelse. De er gode til at finde huller og sprækker, der ellers ville være overset. De er endvidere gode til at anvende i fødevarevirksomheder, hvor der kan være begrænsede muligheder for rottebekæmpelse med gift.

Det skal være en af bekæmperne, som allerede har/vil anskaffe sig en hund, som er oplært/skal oplæres til formålet. Hunden bør hos bekæmperen, som får dækket sine omkostninger til oplæring, vaccinationer, dyrlæge, kost, materiel mv.

Anskaffelsesprisen på en hund kan være op til 10.000 kr. afhængig af race. En tjekkisk rottehund Prazsky Krysarik, er meget velegnet til formålet, men andre racer kan også anvendes. Prisen for et sporkursus til en ny hund ligger på 700-1.000 kr. ekskl. moms. Driftsomkostningen ligger på omkring 2.200 kr. ekskl. moms årligt (dyrlæge, materiel mv.).

4.3.3 Øvrige anskaffelser og driftsomkostninger

Ved en hjemtagning af opgaven, skal der sikres plads til to yderligere medarbejdere, herunder omklædningsfaciliteter, skabe til værktøj, fælder, gift, røgpatroner, våben, mv. Ved hjemtagningen vil der også være en række engangsomkostninger til udstyr (stiger, røgpatroner, gift, fælder m.m.). NIRAS vurderer, at omkostningerne er under 55.000 kr.

Med hensyn til indkøb af udstyr, fælder, gift mv. ligger de under grænsen for EU-udbud og udbud på Udbudsportalen. Hvor der er flere leverandører af varer og ydelser, er det dog under alle omstændigheder anbefalingen at indhente flere tilbud.

4.3.4 Fysiske rammer

Rottebekæmperne vil blive placeret på samme lokalitet som Driftsenhedens øvrige driftsfolk, og det skal sikres, at der er faciliteter til de to rottebekæmpere, herunder omklædning og sikrede skabe eller bure til opbevaring af gifte og fælder. Der stilles ikke særlige arbejdsmiljømæssige krav til bekæmpernes omklædningsrum og bad.

5 Besparelse ved hjemtagning

Der vil være en række anskaffelses- og etableringsomkostninger i forbindelse med hjemtagning af opgaven, men ser man på de årlige driftsomkostninger forventes opgaven samlet set at blive billigere end den er i dag, og der vil derfor være en pæn besparelse ved at hjemtage opgaven med rottebekæmpelse. Derudover vil der være synergier med varetagelse af andre driftsmæssige opgaver i Driftsenheden. Hertil kommer, at det må forventes at et større fokus og en mere koordineret forebyggende indsats på sigt vil mindske antallet af rotteanmeldelser.

Ved hjemtagning af rottebekæmpelsen vil Rebild Kommune desuden spare tid og penge i forbindelse med udbud af rottebekæmpelsen. Rottebekæmpelsen i Rebild Kommune har været sat i udbud ca. hvert 4. år. Senest udbud er sket gennem Jysk Fælles Indkøb.

Opgaven med at lave kontraktopfølgning og kontrol med den private bekæmper forsvinder, og i stedet skal der ske en intern koordinering og opfølgning, hvor administrationen fortsat har en rolle som "ordregiver".

På baggrund af oplysninger fra Natur og Miljø forventes det årlige budget for rottebekæmpelsen af ligge på godt 1,6 mio. kr. mod i dag 2,1 mio. kr.

Budget

<i>Aktivitet</i>	
Administration	262.000
Rottebekæmpelse Driftsenheden*	1.280.000
Fagsystem	37.000
Information mv.	45.000
I alt	1.624.000

* Inkluderet i Driftsenhedens omkostninger til rottebekæmpelse indgår løn til medarbejdere, biler og drift af dem, autorisationer, gift og fælder, rottehund og alle andre omkostninger som er forbundet med rottebekæmpelsen.